

Sygn. akt II CSK 777/18

POSTANOWIENIE

Dnia 4 września 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Grzegorzczak

SSN Krzysztof Pietrzykowski

Protokolant Agnieszka Łuniewska

w sprawie z wniosku S. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w L.

o wpis,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 4 września 2020 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Okręgowego w P.

z dnia 20 sierpnia 2018 r., sygn. akt X Gz (...),

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

W dniu 21 sierpnia 2017 r. „S.” spółka z o.o. z siedzibą w L. (dalej „Spółka”) wniosła o wpisanie jej do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego (dalej: „rejestr KRS”). Postanowieniem z dnia 7 czerwca 2018 r. Sąd Rejonowy w Z. odrzucił ten wniosek wskazując w uzasadnieniu, że Spółka pozostawała wpisana w rejestrze handlowym prowadzonym przez Sąd Rejonowy w Z. pod numerem RHB (...). W okresie do dnia 31 grudnia 2015 r. nie złożyła wniosku o wpisanie jej do rejestru KRS, stąd na podstawie art. 9 ust. 2a ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 1997 r., nr 121, poz. 770 ze zm. dalej: „p.w.u.KRS), z dniem 1 stycznia 2016 r. została z mocy ustawy uznana za wykreśloną z rejestru, wobec czego utraciła byt prawny, a

zatem zdolność prawną i sądową, co prowadziło do odrzucenia wniosku (art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c.).

Postanowieniem z dnia 20 sierpnia 2018 r. Sąd Okręgowy w P. oddalił zażalenie wnioskodawcy podnosząc, że zgodnie z art. 7 ust. 1 p.w.u.KRS, podmiot podlegający obowiązkowi wpisu do rejestru przedsiębiorców, zgodnie z przepisami ustawy, o której mowa w art. 1, czyli ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (dalej: „ustawa o KRS”), wpisany do rejestru sądowego na podstawie przepisów obowiązujących do dnia wejścia w życie ustawy, jest obowiązany do złożenia wniosku o wpis do rejestru przedsiębiorców. Stosownie do art. 9 ust. 2 p.u.w.KRS, do czasu rejestracji zgodnie z przepisami ustawy o KRS, nie dłużej jednak niż do dnia 31 grudnia 2015 r., zachowują moc dotychczasowe wpisy w rejestrach sądowych, przy czym zgodnie z art. 9 ust. 2a tej ustawy, podmioty, które do dnia 31 grudnia 2015 r. nie złożyły wniosku o wpis do rejestru KRS, uznaje się za wykreślone z rejestru z dniem 1 stycznia 2016 r. Sąd Okręgowy wskazał dalej, że bezspornie wnioskodawca nie złożył wniosku o przerejestrowanie do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego w powyższym terminie, a zatem w dniu 1 stycznia 2016 r. utracił *ex lege* zdolność prawną i sądową, co uzasadniało odrzucenie wniosku na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c.

Odnosząc się do zarzutów zażalenia, Sąd Okręgowy podniósł, że Spółka nie tyle kwestionowała zastosowanie w niniejszej sprawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. ze względu na przewidziany w art. 9 ust. 2a p.w.u.KRS skutek niezłożenia w terminie do dnia 31 grudnia 2015 r. wniosku o przerejestrowanie do KRS w postaci uznania jej za wykreśloną z rejestru, ile negowała zgodność art. 9 ust. 2b p.w.u.KRS z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej (dalej Konstytucja) oraz Dyrektywą 2009/101/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 września 2009 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w państwach członkowskich od spółek w rozumieniu art. 48 akapit drugi Traktatu, w celu uzyskania ich równoważności, dla zapewnienia ochrony interesów zarówno wspólników, jak i osób trzecich (Dz. U. UE. L. z 2009 r. Nr 258, str. 11 z późn. zm., dalej: „dyrektywa 2009/101/WE”). Sąd wskazał, że zgodnie z art. 9 ust. 2b p.w.u.KRS, z dniem 1 stycznia 2016 r. Skarb Państwa nabył nieodpłatnie z mocy

prawa mienie podmiotów, o których mowa w ust. 2a. Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność z nabytego mienia za zobowiązania podmiotów, o których mowa w ust. 2a. Prawa wspólników, członków spółdzielni i innych osób uprawnionych do udziału w majątku likwidacyjnym wygasają z chwilą wykreślenia podmiotu z rejestru. Sąd Okręgowy podniósł, że art. 9 ust. 2b p.w.u.KRS nie stanowił podstawy prawnej zaskarżonego zażaleniem postanowienia Sądu Rejonowego o odrzuceniu wniosku Spółki o wpis do rejestru KRS, a wynikające z niego skutki prawne utraty przez Spółkę podmiotowości prawnej nie stanowiły przedmiotu niniejszego postępowania. Przedmiotem postępowania sądowego był bowiem wniosek Spółki o wpis do rejestru KRS, a nie kwestia utraty praw majątkowych przez Spółkę lub jej wspólników; kognicja sądów rejestrowych obu instancji została ograniczona tym samym do kwestii oceny dopuszczalności złożenia wniosku o wpis i nie rozciągała się na dalsze, wtórne, konsekwencje nieprzerejestrowania Spółki do rejestru KRS, określone w przytoczonym art. 9 ust. 2b p.w.u.KRS. Zarzuty niezgodności art. 9 ust. 2b p.w.u.KRS z przywołanymi przez wnioskodawcę art. 64 ust. 3 i art. 31 ust. 3, art. 21 ust. 1 i 2, art. 45 ust. 1, art. 20 i 22, art. 77 ust. 2 oraz art. 46 Konstytucji nie miały, w ocenie Sądu Okręgowego, znaczenia ani dla wyniku rozpoznania przez Sąd Rejonowy wniosku Spółki o wpis ani dla oceny przez Sąd Okręgowy zasadności zażalenia Spółki. Utrata przez Spółkę podmiotowości prawnej w wyniku uznania jej za wykreśloną z rejestru handlowego nastąpiła *ex lege*, z dniem 1 stycznia 2016 r., na podstawie art. 9 ust. 2a p.w.u.KRS. W tej sytuacji Sąd pierwszej instancji prawidłowo zinterpretował i zastosował przytoczony wyżej przepis, wydając prawidłowe orzeczenie o odrzuceniu wniosku złożonego przez podmiot pozbawiony zdolności prawnej i sądowej.

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego:

a/. art. 2, art. 21 ust. 2, art. 22, art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej(dalej; Konstytucji) w zw. z art. 8 ust. 2 Konstytucji przez zastosowanie w niniejszej sprawie art. 9 ust. 2a p.w.u.KRS pomimo niezgodności tego ostatniego przepisu z powyższymi przepisami Konstytucji, ze względu na przyjęcie przez ustawodawcę rozwiązania, w którym utrata podmiotowości prawnej

przez spółkę nieprzerejestrowaną następuje bez uprzedniego ostrzeżenia i bez przeprowadzenia postępowania sądowego umożliwiającego spółce obronę jej praw

b/. art. 9 ust. 2a - 2b p.w.u.KRS przez ich błędną wykładnię polegającą na pominięciu art. 9 ust. 2b p.w.u.KRS przy ocenie zarzutu niezgodności art.9 ust.2a p.w.u.KRS ze wskazanymi w zażaleniu przepisami Konstytucji,

c/. art. 21 ust. 1, art. 46 i art. 64 ust. 1 i 3 w zw. z art. 8 ust. 2 Konstytucji oraz art. 1 Protokołu Nr 1 do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonego w Paryżu dnia 20 marca 1952 r. (dalej: Konwencja) w zw. z art. 91 ust. 1 i 2 Konstytucji przez zastosowanie art. 9 ust. 2a p.w.u.KRS pomimo niezgodności art. 9 ust. 2a i ust. 2b p.w.u.KRS, przewidujących zakazaną przytoczonymi unormowaniami nacjonalizację majątku spółek nieprzerejestrowanych, z powyższymi normami prawa,

d/. art. 21 ust. 2, art. 61 ust. 1 i 3 Konstytucji w zw. z art. 8 ust. 2 Konstytucji oraz art. 1 Protokołu Nr 1 do Konwencji w zw. z art. 91 ust. 1 i 2 Konstytucji przez zastosowanie art. 9 ust. 2a p.w.u.KRS pomimo niezgodności art. 9 ust. 2a i ust. 2b p.w.u.KRS, przewidujących wywłaszczenie *ex lege* majątku spółek nieprzerejestrowanych, bez słusznego odszkodowania, z art. 21 ust. 2 Konstytucji i art. 1 Protokołu Nr 1 do Konwencji

e/.art. 46 i art. 64 ust. 1 i 3 w zw. z art. 8 ust. 2 Konstytucji przez zastosowanie art. 9 ust. 2a p.w.u.KRS pomimo niezgodności art. 9 ust. 2a i ust. 2b p.w.u.KRS przewidujących wywłaszczenie *ex lege* majątku spółek nieprzerejestrowanych bez wystąpienia celu publicznego, z art. 21 ust. 2 Konstytucji i art. 1 Protokołu Nr 1 do Konwencji,

f/. art. 31 ust. 3 Konstytucji w zw. z art. 8 ust. 2 Konstytucji przez zastosowanie art. 9 ust. 2a p.w.u.KRS pomimo niezgodności art. 9 ust. 2a i ust. 2b p.w.u.KRS przewidujących utratę podmiotowości prawnej przez spółki nieprzerejestrowane i nacjonalizację ich majątku bez jakiegokolwiek postępowania, z wynikającą z art.31 ust. 3 Konstytucji zasadą proporcjonalności, zgodnie z którą ograniczenie praw i wolności konstytucyjnych powinno być współmierne do zamierzonego przez ustawodawcę celu, podczas gdy cel ten można było, zdaniem skarżącej, osiągnąć mniej drastycznymi środkami.

W dalszej części skargi skarżąca zarzuciła naruszenie art. 12 dyrektywy 2009/101/WE w zw. z art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (dalej TUE), art. 288 i art. 291 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (dalej TFUE) w zw. z art. 91 ust. 3 Konstytucji przez zastosowanie w niniejszej sprawie art. 9 ust. 2a p.w.u.KRS pomimo jego niezgodności z art. 12 dyrektywy w zakresie, w jakim dopuszcza on utratę przez spółkę nieprzerejestrowaną bytu prawnego bez uprzedniego orzeczenia sądowego oraz w przypadkach nieprzewidzianych w art.12 zd.1 pkt b Dyrektywy.

Skarżąca zarzuciła ponadto naruszenie art.13 ust. 2 dyrektywy 2009/101/WE w zw. z art. 4 ust. 3 TUE, art. 288 i art. 291 ust. 1 TFUE w zw. z art. 91 ust. 3 Konstytucji przez zastosowanie w niniejszej sprawie art. 9 ust. 2a p.w.u.KRS pomimo jego niezgodności z art. 13 ust. 2 Dyrektywy w zakresie, w jakim powoduje on utratę przez spółkę nieprzerejestrowaną bytu prawnego bez przeprowadzenia likwidacji oraz w konsekwencji nacjonalizację majątku tych spółek, a także wygaszenie *ex lege* praw wspólników do udziału w masie likwidacyjnej.

W skardze kasacyjnej zawarto także zarzuty naruszenia:

a/. art. 2 pkt h dyrektywy 2009/101/WE w zw. z art. 4 ust. 3 TUE, art. 288 i art. 291 ust. 1 TFUE w zw. z art. 91 ust. 3 Konstytucji przez zastosowanie w niniejszej sprawie art. 9 ust. 2a p.w.u.KRS pomimo jego niezgodności z art. 2 pkt h Dyrektywy w zakresie, w jakim przewiduje on utratę przez spółkę nieprzerejestrowaną bytu prawnego bez ujawnienia tej okoliczności w jawnym rejestrze publicznym,

b/. art. 2 pkt j dyrektywy 2009/101/WE w zw. z art. 4 ust. 3 TUE, art. 288 i art. 291 ust. 1 TFUE w zw. z art. 91 ust. 3 Konstytucji przez zastosowanie w niniejszej sprawie art. 9 ust. 2a p.w.u.KRS pomimo jego niezgodności z art. 2 pkt j Dyrektywy w zakresie, w jakim przewiduje on utratę przez spółkę nieprzerejestrowaną bytu prawnego bez ujawnienia w jawnym rejestrze publicznym powołania likwidatorów spółki,

c/. art. 2 pkt k dyrektywy 2009/101/WE w zw. z art. 4 ust. 3 TUE, art. 288 i art. 291 ust. 1 TFUE w zw. z art. 91 ust. 3 Konstytucji przez zastosowanie w niniejszej sprawie art. 9 ust. 2a p.w.u.KRS pomimo jego niezgodności z art. 2

pkt k Dyrektywy w zakresie, w jakim przewiduje on utratę przez spółkę nieprzerejestrowaną bytu prawnego bez ujawnienia w jawnym rejestrze publicznym zakończenia postępowania likwidacyjnego oraz wykreślenia spółki z rejestru.

W ramach podstawy kasacyjnej przewidzianej w art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., skarżąca podniosła zarzut naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 385 i art. 328 § 2 w zw. z art. 397 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przez nierozpoznanie zarzutów zażalenia dotyczących naruszenia art. 9 ust. 2b p.w.u.KRS. Formułując te zarzuty wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz poprzedzającego go postanowienia Sądu Rejonowego w Z. i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podstawę prawną postanowienia Sądu Rejonowego, zaaprobowanego przez Sąd Okręgowy w zaskarżonym kasacyjnie orzeczeniu, stanowił art. 199 § 1 pkt 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 9 ust. 2a p.w.u.KRS. Naruszenie tych przepisów polegało, w ocenie skarżącej, na ich zastosowaniu w sprawie i przyjęciu przez Sąd, że Spółka utraciła, wskutek wykreślenia z rejestru, swój byt prawny z dniem 1 stycznia 2016 r., pomimo niezgodności art. 9 ust. 2a p.w.u.KRS z art. 2, art. 21 ust. 2, art. 22, art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji oraz pomimo niezgodności tego przepisu z art. 2 pkt h, j i k, art. 12 i art. 13 Dyrektywy 2009/101/WE w zw. z art. 4 ust. 3 TUE i z art. 288 i art. 291 ust. 1 TFUE w zw. z art. 91 ust. 3 Konstytucji. W tej sytuacji, Sąd powinien był, zdaniem skarżącej, pominąć art.9 ust. 2a p.w.u.KRS i uwzględnić wniosek o wpis.

Przystępując od oceny zasadności tych zarzutów należy w pierwszym rzędzie przypomnieć, że ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym, przyjęła rozwiązanie, zgodnie z którym, ujawnienie podmiotów podlegających obowiązkowi rejestracji w Rejestrze Przedsiębiorców KRS, następowało na ich wniosek. Dotychczasowe wpisy w rejestrach prowadzonych przez sądy rejestrowe, zachowały moc w okresie do dnia 31 grudnia 2003 r., co wynikało z założenia ustawodawcy, że trzyletni okres, biegnący od dnia 1 stycznia 2001 r., jest terminem dostatecznie długim i wystarczającym do przeprowadzenia przez profesjonalne podmioty, prowadzące

działalność gospodarczą i należycie dbające o własne interesy, nieskomplikowanej procedury polegającej na złożeniu stosownego wniosku o wpis do właściwego sądu rejestrowego. Kolejne nowelizacje przedmiotowej ustawy przedłużyły ten okres - najpierw do dnia 31 grudnia 2005 r., a następnie do dnia 31 grudnia 2013 r., jednakże nie doprowadziły do pożądanego stanu polegającego na objęciu rejestrem KRS wszystkich przedsiębiorców, co stało się jedną z przyczyn uchwalenia kolejnej noweli, a mianowicie ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 2014 r., poz. 1924 - dalej „nowela z 2014 r.”).

W pisemnym uzasadnieniu projektu tej ustawy (druk sejmowy nr 2816), ustawodawca wskazał, że planowane zmiany zostały podyktowane koniecznością wzmocnienia pewności i bezpieczeństwa obrotu prawnego zagrożonego faktem istnienia około 100 000 spółek wpisanych do rejestru handlowego i dotychczas nieprzerejestrowanych do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, mimo upływu kilkunastoletniego okresu wyznaczonego przez ustawodawcę na dopełnienie tego ustawowego obowiązku. Ustawodawca podniósł także, że Krajowy Rejestr Sądowy jako państwowy jawny rejestr o funkcjach ewidencyjnej, informacyjnej, legalizacyjnej i gwarancyjnej wzmacnia - ze względu na domniemania związane z wpisami oraz uprawnienia sądu rejestrowego - pewność obrotu prawnego i gospodarczego, w tym ochronę kontrahentów spółek i osób trzecich w obrocie nie tylko krajowym, ale i międzynarodowym z punktu widzenia - wskazanych w uzasadnieniu projektu ustawy - aktów prawa unijnego w postaci Dyrektywy 2009/101/WE oraz Dyrektywy 2012/30/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w państwach członkowskich od spółek w rozumieniu art. 54 akapit drugi Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w celu uzyskania ich równoważności, dla zapewnienia ochrony interesów zarówno współników, jak i osób trzecich w zakresie tworzenia spółki akcyjnej, jak również utrzymania i zmian jej kapitału (Dz. U. UE. L. z 2012 r. Nr 315, str. 74). Ustawodawca podkreślił dalej, że podmioty nieprzerejestrowane do KRS pozostają poza kontrolą i nadzorem sądu rejestrowego, a także nie składają sprawozdań finansowych, co może prowadzić do nadużyć lub nieprawidłowości ze szkodą dla interesu uczestników obrotu

gospodarczego. W związku z tym uznał za konieczne ostateczne uregulowanie konsekwencji niezłożenia przez spółkę wniosku o przerejestrowanie w dodatkowo wyznaczonym przez nowelę z 2014 r. rocznym okresie oraz uregulowanie skutków tego zaniechania w sferze praw majątkowych nieprzerejestrowanych podmiotów, co nastąpiło przez wprowadzenie art. 9 ust. 2a, ust. 2b oraz następnych jednostek redakcyjnych art. 9 p.u.w.KRS.

Nie ulega wątpliwości, że ustawodawca mógł w ramach przynależnej mu swobody w stanowieniu prawa, przyjąć różne sposoby rozwiązania realnie istniejącego i doniosłego społecznie problemu nieprzerejestrowanych spółek. W grę mogły wchodzić także różne warianty regulacji zagadnienia konsekwencji niewykonania obowiązku rejestracji spółki w rejestrze KRS w kilkunastoletnim okresie wyznaczonym przez kolejne nowelizacje ustawy. Uznając, że spółki nieprzerejestrowane tracą *ex lege* podmiotowość po bezskutecznym upływie dodatkowego rocznego terminu na złożenie wniosku o wpis do rejestru KRS, ustawodawca dokonał zatem, w ramach przysługującej mu autonomii legislacyjnej, wyboru jednego z możliwych wariantów określenia statusu prawnego spółek nieprzerejestrowanych i wybór ten uzasadnił przytoczonymi wyżej argumentami, zawartymi w pisemnym uzasadnieniu projektu ustawy nowelizującej.

We wniesionej skardze skarżąca podnosi, że ustawodawca powinien był uchwalić alternatywne rozwiązania, polegające przykładowo na wezwaniu spółki przez sąd rejestrowy do złożenia wniosku o wpis do rejestru KRS, ewentualnie zawiadomienia spółki nieprzerejestrowanej o potrzebie złożenia takiego wniosku i poinformowania o konsekwencjach zaniechania tego obowiązku w postaci jej „wygaszenia” z mocy prawa, przy jednoczesnym wprowadzeniu sądowego trybu odwoławczego służącego ochronie spółki przed przedwczesnym lub bezpodstawnym wykreśleniem z rejestru. Te wywody, które mogły być uznane ewentualnie za postulaty *de lege ferenda* na etapie tworzenia art. 9 ust. 2a i nast. p.w.u.KRS, sprowadzają się w istocie do przedstawienia przez skarżącą konkurencyjnych koncepcji rozwiązania problemu spółek nieprzerejestrowanych, które skarżąca uznaje za bardziej właściwe. Nie dostarczają jednakże argumentów pozwalających na uznanie ciężącego na spółkach, poczynając od dnia 1 stycznia 2001 r., obowiązku złożenia wniosku o wpis do rejestru KRS za obowiązek

nieracjonalny, nieproporcjonalny do celu jego wprowadzenia, nadmiernie uciążliwy, niemożliwy do spełnienia w kilkunastoletnim okresie przejściowym, przedłużonym nowelą z 2014 r. o dodatkowy rok, którego realizacja była nadmiernie utrudniona lub nierealna w tym terminie, połączona z nadzwyczajnymi trudnościami lub aby istniały jakiegokolwiek bariery uniemożliwiające spółkom złożenie wniosku rejestrowego w terminie. Powtórnie należy przypomnieć, że założeniem ustawy o KRS było ujawnienie spółki w rejestrze KRS na jej wniosek; nie przyjęto zatem zasady działania przez sąd rejestrowy z urzędu w tym zakresie, jak również automatycznego „przeniesienia” zawartości dotychczasowych rejestrów do nowego Krajowego Rejestru Sądowego. Obowiązek samodzielnego złożenia wniosku o wpis przez zainteresowanego przedsiębiorcę wpisuje się przy tym w przyjęty w Polsce, po przemianach ustrojowych zapoczątkowanych w 1989 r., model swobodnej działalności gospodarczej, oparty na profesjonalizmie przedsiębiorców i założeniu, że skoro decydują się na prowadzenie tej działalności, to powinni mieć świadomość istnienia różnego rodzaju związanych z tym obowiązków: rejestracyjnych, sprawozdawczych, podatkowych, obowiązku terminowego opłacania, bez uprzedniego wezwania, różnego rodzaju danin publicznoprawnych (podatków, składek z tytułu ubezpieczenia społecznego, innych opłat i ciężarów); w tym także świadomość ewentualnej konieczności skorzystania w tym obszarze z pomocy wykwalifikowanych podmiotów, przykładowo kancelarii prawnych, podatkowych, biur rachunkowych i.t.p. Nie bez znaczenia pozostaje przy tym powszechnie znana łatwość uzyskania niezbędnych informacji dotyczących zasad i wymagań prawnych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej nie tylko w sądach lub urzędach obsługujących szeroko rozumiany obrót gospodarczy, ale także w Internecie. Wreszcie kwestie te należy postrzegać z punktu widzenia profesjonalnego charakteru działalności gospodarczej spółek, uzasadniającej stawianie tym podmiotom wyższych wymagań także w zakresie należytego dbania o ich własne interesy. W świetle tych uwag oraz w świetle przedstawionych wyżej motywów uchwalenia art. 9 ust. 2a p.w.u.KRS nie ma podstaw do podzielenia zarzutu skarżącej, że zastosowanie tego przepisu przez Sąd rejestrowy w rozpoznawanej sprawie, zgodne z brzmieniem i celem tej regulacji, naruszyło przytoczone w zarzutach kasacyjnych normy Konstytucji, a to

art. 2 (zasada demokratycznego państwa prawa), art. 21 ust. 2 (wyłączenie dopuszczalne jedynie na cel publiczny i za słusznym odszkodowaniem), aby ograniczało w niedopuszczalny sposób wolność działalności gospodarczej (art. 22), naruszało prawo do sądu (art. 45 ust. 1) lub prawo do dochodzenia naruszonych praw lub wolności (art. 77 ust.2).

Skarżąca podniosła w skardze zarzuty naruszenia art. 2 pkt h, j i k, art. 12 i art. 13 dyrektywy 2009/101/WE w zw. z art. 4 ust. 3 TUE i z art. 288 i art. 291 ust. 1 TFUE w zw. z art. 91 ust. 3 Konstytucji przez zastosowanie art. 9 ust. 2a p.u.w.KRS mimo ich niezgodności z przytoczonymi normami prawa europejskiego. Najogólniej rzecz ujmując, stanowisko Spółki sprowadza się do tego, że w sytuacji występującej, jej zdaniem, kolizji z przytoczonymi wyżej regulacjami unijnymi, Sąd krajowy powinien był odmówić zastosowania art. 9 ust. 2a p.w.u.KRS (pominąć go) i w konsekwencji wpisać Spółkę do rejestru KRS.

Ocenę zasadności tych zarzutów należy rozpocząć od stwierdzenia, że w dniu złożenia przez Spółkę wniosku o wpis do rejestru KRS (21 sierpnia 2017 r.) dyrektywa 2009/101/WE już nie obowiązywała, albowiem została zastąpiona dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1132 z dnia 14 czerwca 2017 r. w sprawie niektórych aspektów prawa spółek (Dz.Urz.UE z dnia 30 czerwca 2017 r., L 169/46 , dalej: „dyrektywa 2017/1132”), która weszła w życie w dniu 19 lipca 2017 r. (art. 167 tej dyrektywy). W dniu wydania zaskarżonego kasacyjnie postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 20 sierpnia 2018 r., aktem prawa unijnego wyznaczającym dla państw członków Unii Europejskiej standard minimalny dla regulowania działalności spółek kapitałowych była zatem dyrektywa 2017/1132, a nie dyrektywa powołana w podstawie kasacyjnej. Kwestia ta była istotna z punktu widzenia związania Sądu Najwyższego granicami podstaw kasacyjnych (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Uregulowania zawarte w dotychczasowych art. 12 i 13 dyrektywy 2009/101/WE, powołanych w podstawie kasacyjnej, zostały w całości przeniesione do art. 11 i 12 obecnie obowiązującej dyrektywy 2017/1132, stąd mimo tego, że właściwa konstrukcja poszczególnych zarzutów kasacyjnych powinna opierać się na powołaniu tychże przepisów prawa unijnego, jako obowiązujących w dniu orzekania przez Sąd Okręgowy, Sąd Najwyższy uznał, że nie zachodzą przeszkody do rozpoznania tych zarzutów.

Stosownie do art. 12 dyrektywy 2009/101/WE (art.11 dyrektywy 2017/1132), prawo państw członkowskich może wprowadzać system unieważniania umowy spółki tylko na następujących warunkach: a)nieważność musi zostać stwierdzona orzeczeniem sądowym; b)nieważność może zostać stwierdzona jedynie z następujących powodów: (i)brak aktu założycielskiego lub niedopełnienie formalności kontroli prewencyjnej lub właściwej formy; (ii)przedmiot działalności spółki jest niezgodny z prawem lub sprzeczny z porządkiem publicznym; (iii)brak w akcie założycielskim lub w statucie informacji na temat firmy spółki, kwot kapitału indywidualnie subskrybowanego, łącznej kwoty kapitału subskrybowanego lub przedmiotu działalności spółki;(iv)nieprzestrzeganie przepisów prawa krajowego dotyczących minimalnej kwoty kapitału, która ma zostać wpłacona; (v)brak zdolności do czynności prawnych wszystkich członków założycieli; (vi)fakt, że wbrew prawu krajowemu regulującemu spółkę liczba członków założycieli jest mniejsza niż dwóch. Poza tymi przypadkami nieważności w przypadku spółki nie można powoływać się na żadną podstawę nieistnienia, nieważności bezwzględnej, względnej lub unieważnienia.

Zgodnie natomiast z art. 13 dyrektywy 2009/101/WE (art. 12 dyrektywy 2017/1132), możliwość powoływania się wobec osób trzecich na wiążący charakter orzeczenia sądu stwierdzającego nieważność umowy spółki uregulowana jest w art. 3. Jeśli prawo krajowe przewiduje dla osób trzecich możliwość zakwestionowania takiego orzeczenia, osoby te mogą to uczynić w terminie sześciu miesięcy od dnia ogłoszenia orzeczenia sądu. Nieważność powoduje likwidację spółki, jak również jej rozwiązanie. Bez uszczerbku dla skutków wynikających z likwidacji, nieważność nie narusza ważności zobowiązań spółki lub zobowiązań podjętych wobec niej. Przepisy prawa każdego państwa członkowskiego mogą regulować skutki nieważności między wspólnikami. Akcjonariusze lub udziałowcy pozostają zobowiązani do wpłacenia kapitału subskrybowanego, a nie wniesionego, w takim zakresie, w jakim wymagają tego zobowiązania podjęte wobec wierzycieli.

Wywody skarżącej w uzasadnieniu omawianej podstawy kasacyjnej nie przekonują, że występuje tożsamość przedmiotu regulacji zawartej w przytoczonych wyżej przepisach dyrektywy oraz art. 9 ust. 2a i ust. 2b p.w.u.KRS, a tylko w takiej sytuacji uzasadnione byłoby badanie ewentualnej

kolizyjności tych unormowań. Ograniczając rozważania do niezbędnego minimum, istotnego z punktu widzenia rozpoznawanej skargi kasacyjnej, należy w pierwszym rzędzie zwrócić uwagę, że treść poszczególnych postanowień dyrektywy analizowanych w ich wzajemnym powiązaniu, prowadzi do wniosku, że prawodawca unijny tworzy wspólny standard regulacyjny jedynie w zakresie kwestii związanych z uchybieniami mającymi miejsce na etapie zawiązywania spółki (przy zawarciu umowy), a jego celem jest harmonizacja w zakresie określenia negatywnych dla spółki, jej wspólników, wierzycieli oraz innych osób, skutków następczego stwierdzenia wadliwości aktu kreującego spółkę. Tymczasem art. 9 ust. 2a p.w.u.KRS dotyczy zupełnie innego zagadnienia, a mianowicie utraty bytu prawnego przez spółkę *ex lege* w wyniku uznania jej za wykreśloną z rejestru wskutek długoletniego zaniechania złożenia obligatoryjnego wniosku o wpis do rejestru KRS. Nie ma racjonalnych przesłanek do przyjęcia, że art. 13 dyrektywy 2009/101/WE (art. 12 dyrektywy 2017/1132) zawiera zamknięty katalog przypadków pozbawienia spółki podmiotowości prawnej. Wprost przeciwnie, przyjęcie takiego poglądu prowadziłoby przykładowo do zanegowania - jako sprzecznych z prawem unijnym- przewidzianych w art. 270, 271 i 459 kodeksu spółek handlowych, przesłanek rozwiązania wymienionych w nich spółek prawa handlowego, do czego nie ma żadnych podstaw. Skoro nie zachodzi tożsamość przedmiotu regulacji w przywołanych przepisach unijnych oraz przedmiotu unormowania w art. 9 ust. 2a i 2b p.w.u.KRS, to nie ma postulowanych przez skarżącą Spółkę przesłanek do przeprowadzenia walidacji art. 9 ust. 2a i 2b p.w.u.KRS z powołaniem się na regulacje prawa unijnego. Poza zagadnieniami związanymi z wadliwościami aktu założycielskiego spółek, ustawodawcy krajowi mają swobodę w ustaleniu przesłanek i trybu wykreślenia spółek z rejestru, tym samym szczególne rozwiązanie prawne przyjęte w art. 9 ust. 2a p.w.u.KRS pozostaje poza sferą regulacji unijnej.

Druga grupa zarzutów materialnoprawnych przedstawionych w skardze kasacyjnej, pomimo ich powiązania z art. 9 ust. 2a p.w.u.KRS, odnosi się, w istocie, do przewidzianych w art. 9 ust. 2b p.w.u.KRS skutków prawnych wykreślenia spółki z rejestru, polegających na przejęciu ich mienia z mocy prawa przez Skarb Państwa oraz utracie praw wspólników do udziału w majątku likwidacyjnym. Spółka

zarzuciła bowiem niezgodność art. 9 ust. 2b p.w.u.KRS z art. 21 ust. 1, art. 46 i art. 64 ust. 1 i 3 w zw. z art. 8 ust. 2 Konstytucji oraz art. 1 Protokołu Nr 1 do Konwencji w zw. z art. 91 ust. 1 i 2 Konstytucji RP; - art. 46 i art. 64 ust. 1 i 3 w zw. z art. 8 ust. 2 Konstytucji RP i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Zarzuty te nie odnoszą się, jednakże, bezpośrednio do treści, podstawy prawnej i motywów zaskarżonego kasacyjnie postanowienia Sądu Okręgowego oddalającego zażalenie na postanowienie odrzucające wniosek Spółki o wpis do rejestru KRS. Z tej perspektywy, stanowisko przedstawione przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia, że kognicja sądu rejestrowego została ograniczona w rozpoznawanej sprawie do oceny dopuszczalności złożenia przez Spółkę wniosku o wpis i nie rozciągała się na dalsze, wtórne, konsekwencje nieprzerejestrowania Spółki do rejestru KRS, określone w przytoczonym art. 9 ust. 2b p.w.u.KRS, nie jest wadliwe. Przedstawione przez skarżącą zarzuty dotyczące art. 9 ust. 2b p.w.u.KRS, mogłyby mieć znaczenie w ewentualnym postępowaniu sądowoadministracyjnym dotyczącym decyzji Starosty wydanej na podstawie art. 9 ust. 2b w zw. z ust. 2i p.w.u.KRS w odniesieniu do nieruchomości stanowiącej własność nieprzerejestrowanej spółki lub w sprawie cywilnej z powództwa wspólników wykreślonej spółki przeciwko Skarbowi Państwa o zasądzenie odszkodowania za przejęte mienie. Niemniej jednak należy podnieść, że objęte omawianą podstawą kasacyjną kwestie dotyczące art. 9 ust. 2b p.w.u.KRS zostały rozstrzygnięte w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego. Po rozpoznaniu pytania prawnego sądu powszechnego: „Czy art. 9 ust. 2b ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. Nr 121, poz. 770, ze zm.), z uwzględnieniem zmiany dokonanej przez art. 3 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1924), jest zgodny z art. 21 ust. 2, art. 32, art. 64 i art. 77 Konstytucji”, Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 11 grudnia 2019 r. (P13/18, OTK-A 2019, poz.68) orzekł, że art. 9 ust. 2b zdanie trzecie p.w.u.KRS jest niezgodny z art. 64 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz umorzył postępowanie w pozostałym zakresie.

Ograniczając przytoczenie obszernych motywów zawartych w pisemnym uzasadnieniu tego wyroku, do niezbędnego minimum istotnego z punktu widzenia rozpoznawanej skargi kasacyjnej, należy w pierwszym rzędzie zwrócić uwagę, że sąd konstytucyjny uznał za niezbędne i uzasadnione przyjęcie konstrukcji prawnej polegającej na uznaniu nieprzerejestrowanej spółki za wykreśloną z rejestru z mocy prawa z dniem 1 stycznia 2016 r. w wyniku zaniedbania złożenia w terminie wniosku o jej przerejestrowanie. Obowiązujące wcześniej unormowania okazały się bowiem, w ocenie Trybunału, nieefektywne. Trybunał podkreślił, że uznanie spółki za wykreśloną z rejestru z mocy prawa było środkiem koniecznym w świetle wartości, o których mowa w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Podobnie Trybunał ocenił uregulowanie skutków majątkowych wykreślenia spółki z rejestru, polegających na nieodpłatnym nabyciu przez Skarb Państwa z mocy prawa mienia wykreślonych podmiotów. Wskazał, że po wykreśleniu z rejestru podmioty te tracą podmiotowość prawną, stąd konieczne było jednoznaczne uregulowanie sytuacji prawnej ich mienia oraz zagadnienia ochrony praw ich wierzycieli; chodziło o zapobieżenie perturbacjom związanym z niepewnością dotycząca tego, kto jest właścicielem mienia „wygaszonych” spółek oraz kto i na jakich zasadach odpowiada za ich zobowiązania. Odmiennie sąd konstytucyjny odniósł się do zawartego w art. 9 ust. 2b zdanie trzecie p.w.u.KRS unormowania, przewidującego wygaśnięcie praw wspólników, członków spółdzielni i innych osób uprawnionych do udziału w majątku likwidacyjnym z chwilą wykreślenia podmiotu z rejestru. Uznał, że zupełne pozbawienie wspólników ich praw majątkowych nie było środkiem proporcjonalnym ani koniecznym do osiągnięcia zamierzonego przez ustawodawcę, zasługującego na aprobatę, celu, jakim było wzmocnienie pewności obrotu prawnego i gospodarczego, ochrona interesów jego uczestników oraz ochrona interesu publicznego, przez definitywne uporządkowanie spraw związanych z rejestracją spółek prawa handlowego w Krajowym Rejestrze Sądowym. Unormowanie to ocenił jako arbitralne i nieproporcjonalne w rozumieniu art. 31 ust. 3 Konstytucji, a jego skutki jako nadmiernie dolegliwe i z tych przyczyn orzekł o jego niekonstytucyjności.

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym skargę kasacyjną Spółki podziela przytoczone wyżej zapatrywania sądu konstytucyjnego. Przedstawione rozważania

prowadzą do konkluzji, że kwestionowany przez skarżącą, będący podstawą prawną zaskarżonego kasacyjnie orzeczenia, art. 9 ust. 2a p.w.u.KRS przeszedł pozytywnie test proporcjonalności, a interesy majątkowe wspólników skarżącej Spółki zostały zabezpieczone; nie zostali oni pozbawienia przysługujących im praw do majątku wykreślonej spółki.

W tym stanie rzeczy, orzeczono, jak w sentencji.

jw